

Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Факультет іноземної філології
Кафедра німецької мови

Дипломна робота магістра
з теми: **«ЗАЛЕЖНІСТЬ МАЙБУТНЬОЇ ДІЇ ВІД ФУНКЦІОНАЛЬНОГО
СТИЛЮ (НА МАТЕРІАЛІ ХУДОЖНЬОГО ТА ПУБЛІЦИСТИЧНОГО
СТИЛІВ НІМЕЦЬКОЇ МОВИ)»**

Виконала: здобувачка вищої освіти другого
(магістерського) рівня групи Ger1-M20z
спеціальності 014 Середня освіта (Мова і
література (німецька)
за освітньою програмою „Середня освіта
(Німецька мова і зарубіжна література)“

Прудивус Діана Богданівна

Керівник: **Кушнерик Володимир Іванович**
доктор філологічних наук, професор кафедри
комунікативної лінгвістики та перекладу

Кам'янець-Подільський

2021р.

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ	8
1.1. Існуючі дослідження темпоральності.....	8
1.2. Граматична категорія часу в сучасній німецькій мові.....	17
1.2.1. Система часових форм в сучасній німецькій мові.....	20
1.2.2. Часові форми дієслова на позначення майбутньої дії.....	21
1.2.3. Співвідношення між футуром першим і презенсом, футуром другим і перфектом.....	24
Висновки до розділу 1	32
РОЗДІЛ 2. МАТЕРІАЛ І МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ	34
2.1. Матеріал дослідження.....	34
2.1.1. Художній і публіцистичний стилі мовлення.....	34
2.1.2. Види комунікації.....	41
2.1.3. Пряма і непряма мова в тексті.....	43
2.2. Методи дослідження.....	49
2.2.1. Описовий метод.....	51
2.2.2. Метод порівняння.....	53
2.2.3. Математичні методи.....	55
Висновки до розділу 2	57
РОЗДІЛ 3. ЗАЛЕЖНІСТЬ ВИРАЖЕННЯ МАЙБУТНЬОЇ ДІЇ ВІД ФУНКЦІОНАЛЬНОГО СТИЛЮ В НІМЕЦЬКІЙ МОВІ	60
3.0. Попередні зауваги.....	60

3.1. Вживання часових форм на позначення майбутньої дії в художньому і публіцистичному стилях.....	61
3.1.1. Коефіцієнт кореляції часових показників у художньому стилі.....	69
3.1.2. Порівняльний аналіз засобів вираження футуральності за видами мови художнього та публіцистичного дискурсу.....	72
3.2. Залежність вживання граматичної форми дієслова на позначення майбутньої дії від виду комунікації в художньому і публіцистичному стилі.....	75
3.2.1. Коефіцієнт кореляції часових показників у публіцистичному стилі.....	79
3.2.2. Спосіб дії дієслова у публіцистичному дискурсі.....	80
Висновки до розділу 3.....	82
ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ.....	85
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ.....	88
ДОДАТКИ.....	95

ВСТУП

В останні десятиліття зріс інтерес до вивчення понятійних, сутнісних категорій, що мають універсальний характер і конституують систему будь-якої мови. До таких до категорій відноситься і категорія темпоральності, представлена тріадою конститууючих її компонентів: дійсним, минулим і майбутнім часом.

В рамках даної роботи в фокусі дослідницької уваги знаходиться майбутній час як один з семантичних членів категорії темпоральності, а також понятійна категорія, базовим значенням якої є експлікація майбутнього часу – футуральність – і різнорівневі засоби її маніфестації в німецькій мові.

З питань темпорології взагалі і німецької темпорології зокрема написано не один десяток робіт, в яких розглядаються і засоби свідчення майбутнього часу. Разом з тим, практично всі роботи орієнтовані на граматичні засоби. Поза розглядом залишається один із засобів створення футуральності – семантика висловлювання. Поряд з власне граматичними засобами до таких належать також лексикоко-граматичні та лексичні засоби, частина з яких досі не оцінювалася з точки зору їх темпоральної характеристики.

Доведено, що синонімічні відносини можуть бути різнорівневими, оскільки в основі синонімії лежить не тільки схожість, але і відмінність в семантиці, а сам синонімічний ряд може бути представлений як польова структура з ядром (центром) і периферією. Таким чином, протиставляючи однорівневі засоби вираження майбутнього часу, не порівнявши їх з одиницями інших рівнів, неможливо зробити однозначний висновок не тільки про семантику конкретних мовних одиниць, але і про суть категорії футуральності в цілому.

Важливо також враховувати, що футуральність представлена не тільки різнорівневими мовними засобами, вона маніфестується в різних видах мови – прямій, непрямій, невласне-прямій, виявляючи в кожній з них свої особливості, зумовлені його (виду мовлення) комунікативно-прагматичними завданнями. Крім

того, в прямій і в невласне-прямій мові відбувається зміщення темпоральної перспективи щодо прямої мови як канонічної форми комунікації, в результаті якого в різних видах мови для вираження ідеї майбутнього використовується різний репертуар мовних засобів.

Таким чином, актуальність проведеного дослідження обумовлюється тим, що в ньому з орієнтацією на сучасну антропоцентричну парадигму розглядається феномен футуральності як понятійної категорії. Функціонування засобів, що належать даній категорії, простежується на матеріалі німецької мови в різних видах мови двох дискурсів.

Об'єктом дослідження є категорія футуральності як лінгвістичний феномен німецької мови.

Предмет вивчення становлять різнорівневі мовні засоби, що беруть участь в створенні футуральності семантики висловлювань в різних видах мови художнього і публіцистичного дискурсу.

Мета дослідження полягає в комплексному вивченні феномена футуральності шляхом аналізу граматичних, лексико-граматичних і власне лексичних засобів її маніфестації в сучасній німецькій мові.

Реалізація поставленої мети передбачає вирішення наступних завдань:

1. Виокремити теоретичні аспекти дослідження, а саме:
  - Проаналізувати існуючі дослідження темпоральності;
  - Визначити граматичну категорію часу в сучасній німецькій мові;
  - Сформулювати систему часових форм в сучасній німецькій мові;
  - Знайти співвідношення між футуром першим і презенсом, футуром другим і перфектом.
2. Охарактеризувати матеріали і методи дослідження, в тому числі:
  - Проаналізувати художній і публіцистичний стилі мовлення;
  - Окреслити види комунікації;

- Дослідити вживання прямої і непрямой мови в текстах.
3. Знайти залежність вираження майбутньої дії від функціонального стилю в німецькій мові, а саме:
- Охарактеризувати вживання часових форм на позначення майбутньої дії в художньому і публіцистичному стилях;
  - Визначити коефіцієнт кореляції часових показників у художньому стилі;
  - Провести порівняльний аналіз засобів вираження футуральності за видами мови художнього та публіцистичного дискурсу;
  - Знайти залежність вживання граматичної форми дієслова на позначення майбутньої дії від виду комунікації в художньому і публіцистичному стилі;
  - Визначити коефіцієнт кореляції часових показників у публіцистичному стилі;
  - Дослідити спосіб дії дієслова у публіцистичному дискурсі.

Методологічною основою дисертації служать два доповнюючих один одного підходу: семасиологічний і ономасиологічний, необхідні при виявленні місця і ролі семантичних категорій і різнопланових засобів їх вираження в структурі мови.

Конкретна методика дослідження, обумовлена різноманіттям розглянутих проблем, передбачає різні форми аналізу, що включають загальнонауковий описовий метод з такими його спеціальними прийомами як: спостереження, порівняння, узагальнення, систематизація, інтерпретація і деякі інші. При проведенні дослідження задіяні також методи компонентного, дистрибутивного, контекстуального аналізу, а також метод польового структурування. В якості допоміжних методів використовується метод кількісного, математичного аналізу, окремі фрагменти трансформаційного методу, а також метод аналізу словникових дефініцій.

Достовірність і обґрунтованість результатів дослідження обумовлюються методологією дослідження, його теоретичною базою, що складається з 564 робіт українською, німецькою та англійською мовами, детальним вивченням досліджуваного феномена в текстах сучасного художнього і публіцистичного дискурсу загальним обсягом близько 80 друкованих аркушів і даними якісно-кількісного аналізу, узагальненими в ряді таблиць і схем.

Матеріалом дослідження послужили тексти, що належать двом дискурсів: художньому і публіцистичного. Аналізу, зокрема, зазнали романи сучасних німецьких прозаїків і тексти друкованих періодичних видань преси. Загальна кількість проаналізованих мовних контекстів, що містять граматичні, лексико-граматичні та лексичні засоби, витягнуті методом суцільної вибірки з тексту, склало 7305 прикладів.

Практична цінність роботи визначається можливістю застосування отриманих в ній результатів для розробки курсів загальної теорії мовознавстві граматики, функціональної стилістики, лінгвістики тексту та дискурсу, а також теорії мовних актів і прагмалінгвістики. Ідеї роботи можуть знайти застосування в практиці викладання німецької мови і при розробці спецкурсів і спецсеминарів з теорії мови, німецької граматики і перекладу.

Структура роботи включає вступ, три розділи з підрозділами, висновок, список використаних джерел, який включає 48 найменувань та додатки. Загальний обсяг роботи становить 99 сторінок.

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

Категорія футуральності розглядається в роботі широко, як понятійна категорія, що включає різнорівневі засоби її маніфестації. Основу категорії футуральності становить значення майбутнього часу як вказівка на що-небудь, що є або планується суб'єктом мовлення в майбутньому по відношенню до деякої точки відліку: а) моменту мовлення, або б) моменту іншого дії (як мовного, так і немовних).

Відповідно до плану роботи було виконано наступні завдання:

4. Виокремлено теоретичні аспекти дослідження, а саме:
  - Проаналізовано існуючі дослідження темпоральності;
  - Визначено граматичну категорію часу в сучасній німецькій мові;
  - Сформульовано систему часових форм в сучасній німецькій мові;
  - Знайдено співвідношення між футуром першим і презенсом, футуром другим і перфектом.
5. Охарактеризовано матеріали і методи дослідження, в тому числі:
  - Проаналізовано художній і публіцистичний стилі мовлення;
  - Окреслено види комунікації;
  - Досліджено вживання прямої і непрямої мови в текстах.
6. Знайдено залежність вираження майбутньої дії від функціонального стилю в німецькій мові, а саме:
  - Охарактеризовано вживання часових форм на позначення майбутньої дії в художньому і публіцистичному стилях;
  - Визначено коефіцієнт кореляції часових показників у художньому стилі;
  - Проведено порівняльний аналіз засобів вираження футуральності за видами мови художнього та публіцистичного дискурсу;

- Знайдено залежність вживання граматичної форми дієслова на позначення майбутньої дії від виду комунікації в художньому і публіцистичному стилі;
- Визначити коефіцієнт кореляції часових показників у публіцистичному стилі;
- Дослідити спосіб дії дієслова у публіцистичному дискурсі.

Майбутній час як один з семантичних елементів категорії темпоральності 8брезент8бівник і, отже, неперіодизується в момент мовлення. Дані особливості майбутнього часу міцно пов'язують його темпоральних складову з нетемпоральними характеристиками – модального і евіденціального властивості, в сукупності формують значення футуральності. Таким чином, в сферу дії футуральності виявляється втягнутим значний репертуар засобів граматичного, лексико-граматичного і лексичного характеру з різним ступенем експліцитно виражають майбутнє.

Репертуар і особливості функціонування засобів вираження категорії футуральності обумовлені характеристиками виду мовлення і призначенням дискурсу.

Так, в прямій мові основними мовними засобами експлікації майбутнього є граматичні форми 8брезент та футур I, які беруть участь у вираженні евіденціального, епістеміко-евіденціального, епістеміческого, а також волітвального майбутнього. Будучи одним з найстарших засобів вираження майбутнього часу в німецькій мові, 8брезент частіше 8брезен I зустрічається в художньому та публіцистичному дискурсі. Ті ж відмінності спостерігаються між формами перфекту і 8брезен II в значенні завершеного майбутнього.

У непрямій мові відбувається зрушення темпоральної перспективи з продуцента мови на її репродуцента, в результаті якого для її оформлення в

німецькій мові використовуються особливі форми способу – 87резент і футур I (а також перфект і дуже рідко Футур II) кон'юнктив.

Методологія лінгвістики, у вузькому значенні – сформований в процесі розвитку лінгвістичної науки (і в результаті діяльності різних наукових шкіл і напрямків) комплекс стандартних прийомів і засобів (методів і методик) дослідження, заснованих на правдоподібних припущеннях (87резент87ів) про природу об'єкту і забезпечення досягнення поставлених цілей.

Для дослідження мови найчастіше використовують такі методи дослідження: описовий, порівняльний, та математичний.

У текстах публіцистичного дискурсу, як і в текстах художнього дискурсу, темпоральна основа футуральності з'єднується з 87резент87івник87ми характеристиками модальних і евіденціальних властивостей.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Талаш Інна Олександрівна. Функціонально-семантичне поле темпоральності в публіцистичних та інформаційних текстах. : Дис... канд. наук: 10.02.01 - 2007.
2. Функціонально-семантичне поле темпоральності у текстах української публіцистики // Мова і культура: Науковий щорічний журнал. – К.: Видавничий Дім Дмитра Бураго, 2004. – Вип.7. – Т.ІІІ. – С.69-74.
3. Особливості темпоральної структури текстів публіцистичного стилю та їх жанрова диференціація // Мова і культура: Науковий щорічний журнал. – К.: Видавничий Дім Дмитра Бураго, 2005. – Вип. 8. – Т. ІІ. – С.161-166.
4. Експресивна функція часових форм замітки // Бористен. – 2005. – №11. – С.32-33.
5. Темпоральна структура тексту як диференційна ознака стилю // Мандрівець. – 2006. – №2. – С.65-68.
6. Особливості морфологічного вираження темпоральності в публіцистичних та інформаційних текстах // Східнослов'янська філологія: Зб. наук. праць. – Горлівка: ГДПШМ, 2006. – Вип.11. – С.87-93.
7. Компоненти функціонально-семантичного поля моноцентричного типу та критерії їх розмежування // Актуальні проблеми філології і методики викладання мов: Зб. наук. праць. – Кривий Ріг: КДПУ, 2005. – С.95-99.
8. Особливості лексичного вираження темпоральності у текстах публіцистичного та інформаційного стилів // Актуальні проблеми філології і методики викладання мов: Зб. наук. праць. – Кривий Ріг: КДПУ, 2006. – С.47-54.
9. Михаленко А. О. Deutsche Sprache / / Морфологія - Железнодорожськ, 2010.
10. Категорія часу в німецькій мові. Електронний ресурс. [Режим доступу]: <https://znaimo.com.ua/%D0%9A%D0%B0%D1%82%D0%B5%D0%B3%D0%BE%D1>

%80%D1%96%D1%8F_%D1%87%D0%B0%D1%81%D1%83_%D0%B2_%D0%BD
%D1%96%D0%BC%D0%B5%D1%86%D1%8C%D0%BA%D1%96%D0%B9_%D0
%BC%D0%BE%D0%B2%D1%96

11. Мишкова І. Б. Пори німецького дієслова - СПб. , 2007. - 96 с. - ISBN 978-5-91281-007-7.

12. Часові форми у німецькій мові. Електронний ресурс. [Режим доступу]:<https://dakad.com.ua/chasovi-formy-u-nimetskii-movi/#:~:text=%D0%A3%20%D0%BD%D1%96%D0%BC%D0%B5%D1%86%D1%8C%D0%BA%D1%96%D0%B9%2C%20%D1%8F%D0%BA%20%D1%96%20%D0%BF%D0%B5%D1%80%D0%B5%D0%B2%D0%B0%D0%B6%D0%BD%D1%96%D0%B9,%2C%20Futur%20I%2C%20Futur%20II.&text=Ich%20lese%20diesen%20Artikel.>

13. Вживання і значення часових форм. Електронний ресурс. [Режим доступу]:<https://ukrbukva.net/page,6,62521-Upotreblenie-vremennyh-form-nemetskogo-glagola-v-pis-mennoi-y-rechi.html>

14. Футурум 1 і 2 в німецькій мові. Майбутній час Futur I і Futur II. Електронний ресурс. [Режим доступу]: <https://icprime.ru/uk/nalogovye-ychety/futurum-1-i-2-v-nemECKom-yazyke-budushchee-vremya-futur-i-i-futur-ii/>

15. Конкуренція футуру і футуральногопрезенсу у німецькій діалогічній промові. Електронний ресурс. [Режим доступу]:<http://refbaza.com.ua/ref-7352-2.html>

16. Чи є різницю між німецьким футуром і футуральнимпрезенсом у натуральному вираженні модальності? // Теорія мови. Компаративістика. Германістика. / Сб. статей. - Архангельськ: Вид-во Поморського держ. ун-ту., 2000. - 3. 14-25.

17. Методичні вказівки «Грамматика німецької мови в таблицях, схемах, ілюстраціях» до практичних занять для студентів 1-4 курсів всіх напрямів

підготовки / Склала: Васильєва Л.Г. – Луганськ: Вид-во Східноукраїнський національний університет ім. В. Даля, 2011 - 52 с.

18. С.М. Кравченко. Граматика німецької мови. Київ. ТОВ «ВП Логос» - 2008 р.

19. Арешенков Ю. Класифікація функціональних стилів і вивчення стилістики у вищій та середній школі / Юрій Олександрович Арешенков // УМЛШ. -1993. - № 1. - С. 11- 14.

20. Artender Kommunikation: Diese Kommunikationsformen gibt es. Електронний ресурс. [Режим доступу]: https://praxistipps.focus.de/arten-der-kommunikation-diese-kommunikationsformen-gibt-es_125284

21. Стилї сучасної української літературної мови. Електронний ресурс. [Режим доступу]: <https://znoclub.com/mova-ta-literatura/536-stili-suchasnoji-ukrajinskoji-literaturnoji-movi.html>

22. Публіцистичний стиль сучасної німецької мови. Наталія Богушевська (Кіровоград, Україна). Наукові Записки. Випуск 89 (5) Серія: філологічні науки.

23. Художній стиль мовлення. Електронний ресурс. [Режим доступу]: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A5%D1%83%D0%B4%D0%BE%D0%B6%D0%BD%D1%96%D0%B9_%D1%81%D1%82%D0%B8%D0%BB%D1%8C_%D0%BC%D0%BE%D0%B2%D0%BB%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F

24. Види і форми комунікацій. Електронний ресурс. [Режим доступу]: https://pidru4niki.com/16330826/menedzhment/vidi_formi_komunikatsiy

25. Пряма та непряма мова (прямее та непряме мовлення). Засоби передачі чужого мовлення. Електронний ресурс. [Режим доступу]: https://digilib.phil.muni.cz/bitstream/handle/11222.digilib/128812/Books_2010_2019_018-2013-1_22.pdf?sequence=1

26. Непряма мова в німецькій мові. Непряма мова. Електронний ресурс. [Режим доступу]: <https://itsyourshop.ru/uk/tehnika/kosvennaya-rech-v-nemeckom-yazyke-kosvennaya-rech-bessoyuznye.html>
27. Методи дослідження мови. Рагімова Е.І, Полупан М.О, Загребельна А.О, Соломка А.С, Рубаненко В.І, студенти; СумДУ, гр. ПР-51. Електронний ресурс. [Режим доступу]: https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/44200/1/Rahymova_Ukrainian_language.pdf;jsessionid=D4495EF3E3CE8B01C937978F20922B4F
28. Кравченко Н.К. Методи лінгвістичних досліджень. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://discourse.com.ua/lekci/metodilingvistichnih-doslidzhen>
29. Методи лінгвістичного дослідження тексту документа. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://skaz.com.ua/matematika/3945/index.html>
30. Порівняльно-історичне мовознавство. [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9F%D0%BE%D1%80%D1%96%D0%B2%D0%BD%D1%8F%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%BE-%D1%96%D1%81%D1%82%D0%BE%D1%80%D0%B8%D1%87%D0%BD%D0%B5_%D0%BC%D0%BE%D0%B2%D0%BE%D0%B7%D0%BD%D0%B0%D0%B2%D1%81%D1%82%D0%B2%D0%BE
31. Загорійчук А., Орловська О. Методи лінгвістичних досліджень. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://intkonf.org/zagoriychuk-a-kpn-orlovska-ov-metodi-lingvistichnihdoslidzhen>
32. Застосування математичних методів у мовознавстві. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://studfile.net/preview/5258342/page:27/>
33. Застосування математичних методів у мовознавстві. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://litmisto.org.ua/?p=15226>

34. Алефиренко, Н. Ф. Спорные проблемы семантики / Н. Ф. Алефиренко. – М. : Гнозис, 2005. – 326 с.
35. Гончарова, Е. А. Лингвостилистические средства создания образа персонажа в художественном тексте / Е. А. Гончарова // Лингвистические исследования художественного текста : межвуз. сб. науч. тр. / [отв. ред. И. П. Шишкина]. – Л., 1983. – С. 85–98.
36. Вейлерт, А. А. К употреблению футурума I в немецком языке / А. А. Вейлерт // Вопросы строя немецкой речи. – Владимир, 1976. – Вып. 5. – С. 108–117.
37. Солганик, Г. Я. Публицистический стиль / Г. Я. Солганик // Стилистический энциклопедический словарь русского языка / под ред. М. Н. Кожинной. – М. : Флинта : Наука, 2003. – С. 312–315.
38. Выражение футуральной перспективы в несобственно-прямой речи / Е. В. Боднарук // Известия Южного федерального университета. – 2015 г. – № 1. – С. 109–117.
39. Гак, В. Г. О грамматическом значении и его объяснении / В. Г. Гак // Иностранные языки в школе. – 1974. – № 6. – С. 3–12.
40. Головина, Л. А. Средства выражения временных отношений в сложноподчиненных предложениях современного немецкого языка : автореф. дис. ... канд. филол. наук : 10.02.04 / Головина Людмила Анатольевна. – М., 1990. – 16 с.
41. Бондарко, А. В. К анализу категориальных ситуаций в сфере модальности: императивные ситуации / А. В. Бондарко // Теория функциональной грамматики. Темпоральность. Модальность / [А. В. Бондарко, Е. И. Беляева, Л. А. Бирюлин и др. ; отв. ред. А. В. Бондарко]. – Л. : Наука, 1990 г. – С. 80–89.
42. Гловинская, М. Я. Семантика, прагматика и стилистика видовременных форм / М. Я. Гловинская // Грамматические исследования. Функционально-стилистический аспект / отв. ред. Д. Н. Шмелев. – М. : Наука, 1989. – С. 74–145

43. Гулыга, Е. В. Синтаксис современного немецкого языка / Е. В. Гулыга, М. Д. Натанзон. – М. ; Л. : Просвещение, 1966. – 226 с.
44. Дронова, Н. П. Особенности оформления косвенной речи в немецком языке / Н. П. Дронова // Иностранные языки в школе. – № 4. – 1988. – С. 91–95.
45. Ермакова, О. П. Семантические категории в лексике и грамматике русского языка / О. П. Ермакова. – М. : Флинта : Наука, 2015. – 96 с
46. Андреева, В. А. Позиции дискурса в современной лингвистике / В. А. Андреева // Вестник Балтийского федерального университета им. И. Канта. – 2015. – Вып. 2. – С. 7–14.
47. Астахова, Т. Н. Средства выражения эвиденциального значения «слухи» в немецком медиатексте / Т. Н. Астахова // Филологические науки. Вопросы теории и практики. – 2014. – № 7 (37). – Ч. 2. – С. 22–25.
48. Публицистический стиль, текст и дискурс / В.И. Ивченков // Дискурс и стиль: теоретические и прикладные аспекты: коллективная монография / под ред. Г. Я. Солганика, Н. И. Клушиной, Н. В. Смирновой. – М.: ФЛИНТА: Наука, 2014. – С. 197-206.
49. Євгененко Д. А. Практична грамати́ка німецької мови: теоретичний матеріал, комунікативні вправи і завдання для студентів. Київ: Вид-во ТОВ «Нова Книга», 2014.
50. С. М. Кравченко. Грамати́ка німецької мови у таблицях і схемах. Київ: Вид-во ТОВ «ВП Логос- М»-2020.
51. О. М. Белозьорова, С. М. Корінь. Німецька мова. Граматичний практикум. Київ: Вид-во ТОВ «Ранок» - 2018.
52. Швидун Т. Interessantes Deutsch/ Т. Швидун, упоряд. : Д. Кузьменко, Т. Швидун. Київ: Вид-во «Шкільний світ» - 2017. – С.96.
53. Б. І. Гінка. Німецька мова: посібник-порадник для старшокласників та вступників до вузу. –Тернопіль: Навчальна книга – Богдан.

54. Н. Л. Драб. Практична грамати́ка німецької мови. Київ: Вид-во «Нова книга»-2019.
55. В. Т. Сулим. Німецька мова для філологів: Бакалаврів, магістрантів, аспірантів. Київ: Вид-во «Нова Книга» - 2006.
56. Б. В. Кучинський. Практична грамати́ка німецької мови: теоретичний матеріал, комунікативні вправи і завдання для студентів. Київ: Вид-во «Нова Книга» - 2013.
57. Розбіжності у передачі майбутньої дії в німецькій та українській мовах. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://diplomba.ru/work/78758m>.
58. Кияк Т. Р., Науменко А. Р., Огуй О. Д. Теорія та практика перекладу німецької мови. Вінниця: Вид-во ТОВ «Нова Книга» - 2006.
59. А. Л. Міщенко. Посібник з художнього перекладу до курсу Теорія і практика перекладу німецької мови. Київ: Вид-во ТОВ «Нова Книга» - 2003.
60. В. В. Левицький. Лексикологія німецької мови. Київ: Вид-во ТОВ «Нова Книга» - 2014.
61. І. Грицюк. Німецька мова. Тернопіль: Вид-во «Підручники і посібники» - 2019.
62. Т. Б. Криворук, Н. С. Шамрай, Ю. В. Гутнікевич. Deutsch Lehrbuch. Київ: Вид-во «Всеукраїнське спеціалізоване видавництво «Медицина» - 2015.